תאריך עדכון: 14/3/2017

תולדות המחשבה האורתודוקסית

מס' הקורס : 30171/01

המרצה : ד"ר יצחק הרשקוביץ

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ח

סמסטר : א

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

התלמידים יכירו את תופעת האורתודוקסיה כתנועה רעיונית בתולדות העם היהודי, וייחשפו ליסודות הפילוסופיים שלה. יסודות אלה מושתתים על הנחות מוצא חדשות בתחומי האפיסטמולוגיה, התיאולוגיה, ההלכה והמטה-הלכה.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס יעקוב אחר היווצרות האורתודוקסיה במאות השמונה עשרה והתשע עשרה, ואף לאחר מכן, תוך עיון בכתבים הדרשניים, ההלכתיים והפולמוסיים מאותה תקופה. תחילה נציג את פולמוסי היסוד שהובילו לצורך בהקמת תנועה רעיונית, הלכתית וחברתית זו, ולאחר מכן נעקוב אחר התפתחותם לאורך הדורות הראשונים של התנועה האורתודוקסית.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

השיעורים יורכבו מלימוד משותף של טקסטים, שיימסרו במקראה בתחילת השנה. במקביל, תינתן הרצאה פרונטאלית, ולקראת סוף השנה יימסרו פרזנטאציות מפי התלמידים, על בסיס העבודות שיכתבו.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	ההלכה כמעצבת ומכוננת מחשבה	הקדמת שו"ת ר' עקיבא איגר	
2	משה מנדלסון וסיעתו, ואתגר ההשכלה היהודית	מתוך פיינר, מהפכת הנאורות Meyer, Response	
3	כתב הסולבנות של יוזף השני, וייזל, הנודע ביהודה ור' דוד טבלי	דברי שלום ואמת, דרשת ר' דוד טעביל מליסא	
4	האורתודוקסיה של	קטעים מתוך: יעקב כץ, האורתודוקסיה כתגובה סמט, החתם סופר כהנא, החתם סופר	
5	החתם סופר – מושגי יסוד, סוגיות יסוד והנחות יסוד		
6	תלמידי החתם סופר – אסיפת מיכאלוביץ ונספחיה	קטעים מתוך סילבר, ראשית מציחתה; פרזיגר, הקנאי הדתי	
7	פולמוסים פנימיים בהונגריה עם היווצרות האורתודוקסיה	הילדסהיימר, רבני הונגריה	
8	מגמות אורתודוקסיות בגרמניה לפני הרש"ר הירש	קטעים מדברי חכם ברנייס, רי"י עטלינגר	
9	האורתודוקסיה של הרש"ר הירש – מושגי יסוד, סוגיות יסוד והנחות יסוד	רוזנבליט, תפיסתו של הירש	
10	האורתודוקסיה – המשך, תמורה, יצירה	פולמוס סמט, כץ ואחרים	
11	ההלכה האורתודוקסית – מקומה בחברה היהודית	קטעים מתוך שגיא, נאמנות הלכתית	
12	אורתודוקסיה חדשה – המודל האמריקאי	קטעים מתוך Ferziger, Beyond Sectarianism	
13	האורתודוקסיה בישראל – תמונת מצב		

ג. חובות הקורס:

חובות הקורס:
השתתפות ועבודה (כולל פרזנטציה קצרה).

מרכיבי הציון הסופי:
ציון מספרי - עבודה 100%.

ד. **בביליוגרפיה:** (חובה/רשות)

חובה

1. מרדכי ברויאר, 'הרש"ר הירש והאורתודוקסיה המודרנית', המעין לד, ז (תשנ"ד), עמ' 10-1.
2. דרשת ר' דוד טעביל מליסא, קובץ בית אהרן וישראל ,מד, ירושלים תשנ"ג. עמ' קיז-קלא
3. רבקה הורביץ, 'החכם יצחק ברנייס כמקור להגותו של הרב שמשון רפאל הירש ב"אגרות צפון" ', הקונגרס העולמי למדעי היהדות 11, ג, כרך 2 (תשנ"ג), עמ' 109-116.
4. מאיר הילדסהימר, 'רבני הונגריה ואסיפת מיכאלוביץ', קרית ספר סג, ג (תש"ן-תשנ"א), עמ' 941-951.
5. מעוז כהנא, 'החת"ם סופר: הפוסק בעיני עצמו', תרביץ עו, ג-ד (תשס"ז), עמ' 519-556.
6. יעקב כץ, 'האורתודוקסיה כתגובה על היציאה מן הגטו ועל תנועת הרפורמה', בתוך י' ברטל (עורך), קהל ישראל, ירושלים תשס"ד, עמ' 135-146.
7. יעקב כץ, ההלכה במיצר, ירושלים תשנ"ב.
8. יעקב כץ, הקרע שלא נתאחה, ירושלים תשנ"ד.
9. מיכאל סילבר, 'ראשית צמיחתה של האורתודוקסיה: המצאתה של מסורת', בתוך: י' שלמון, א' רביצקי וא' פרזיגר (עורכים), אורתודוקסיה יהודית: היבטים חדשים, ירושלים תשס"ו, עמ' 297-344.
10. משה סמט, 'האורתודוקסיה', כיוונים 36 (תשמ"ז), עמ' 96-114.
11. משה סמט, 'החת"ם סופר: המסורת וההלכה', הקונגרס העולמי למדעי היהדות 9, ב, כרך 2 (תשמ"ה), עמ' 17-20.
12. אדם פרזיגר, 'הקנאי הדתי כפוסק הלכתי: הרב חיים סופר', בתוך: מ' ליטבק וא' לימור (עורכים), קנאות דתית, ירושלים תשס"ח, עמ' 85-112.
13. פינחס רוזנבליט, 'תפיסתו של הירש את שיטת תורה עם דרך ארץ: הערכה מחודשת', הקונגרס העולמי למדעי היהדות 6, ג (תשל"ג), עמ' 469-478.
14. יוסף שלמון, 'האורתודוקסיה היהודית במזרח אירופה: קווים לעלייתה', בתוך: י' שלמון, א' רביצקי וא' פרזיגר (עורכים), אורתודוקסיה יהודית: היבטים חדשים, ירושלים תשס"ו, עמ' 367-379.
15. Jonathan Sacks, *The Persistence of Faith* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1991), Preface.

רשות

16. מרדכי ברויאר, עדה ודיוקנה, ירושלים תשנ״א.

17. ישראל ברטל, ״תגובות למודרנה במזרח ארופה: השכלה, אורתודוקסיה, לאומיות״, בתוך: ש׳ אלמוגי, י׳ ריינהרץ וא׳ שפירא (עורכים), ציונות ודת, ירושלים תשנ״ד, עמ׳ 32-21.

18. מיכאל מאיר, בין מסורת לקדמה: תולדות תנועת הרפורמה ביהדות, ירושלים תש״ן, עמ׳ 121-24.

19. שמואל פיינר, מהפכת הנאורות: תנועת ההשכלה היהודית במאה ה-18, ירושלים תשס״ב.

20. David Elinson, *Rabbi Esriel Hildesheimer and the Creation of Modern Jewish Orthodoxy*, Tuscaloosa 1990.

21. M. Pelli, ״Mordechai Gumpel Schnaber: The First Religious Reform Theoretician of the Hebrew Haskalah in Germany,״ *Jewish Quarterly Review*, New Ser., Vol. 64, No. 4 (Apr., 1974), pp. 289-313.